

ŠKOLSKÉ KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY
ŠKOLSKÝ ROK 2022/2023
15. ROČNÍK
I.ČASŤ PÍSOMNÁ – TEST

Ukážka č. 1

Ubehli tri mesiace od momentu, keď sa večernou oblohou nad juhozápadným Slovenskom prehnal jasný meteor. Ohnivá guľa zvaná bolid na naše územie napokon aj dopadla, no jeho presná poloha zostala pre všetkých záhadou. Na základe výpočtov českých astronómov sa napokon pátracia akcia odštartovala v oblasti pri meste Galanta, na území obce Pusté Úľany. Ako uvádza Univerzita Komenského, vedci i miestni obyvatelia meteorit hľadali niekoľko mesiacov. Úspech si napokon pripísal poľský nadšenec astronómie Mateusz Źmija. „*Keď som meteorit našiel, neveril som svojmu šťastiu. Prvýkrát v živote som objavil nový meteorit! Som hrdý, že môj nález pomôže viac sa dozvedieť o vesmíre. Je to malý exemplár, no pre slovenskú vedu veľký poklad. Teraz sa nemôžem dočkať, keď meteorit opäť uvidím v múzeu,*“ opísal svoje pocity pyšný nálezca Źmija pre Univerzitu Komenského.

Nenápadný úlomok kozmickej častice ležal na pooranom poli, kde ho nálezca poctivo zdokumentoval a odovzdal vedcom z Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislave. Vzácný kameň má 8,6 gramu a pre Slovensko je skutočným pokladom. Ide totiž o meteorit s **rodokmeňom**, čo znamená, že jeho prelet atmosférou bol prístrojovo zaznamenaný a poznáme jeho dráhu v Slnecnej sústave.

„Meteorit bol zatiaľ neoficiálne pomenovaný Pusté Úľany a je to po meteorite Košice z roku 2010 v poradí druhý taký prípad meteoritu s rodokmeňom, ktorý bol nájdený na území Slovenska,“ uviedli českí vedci. Mimoriadnosť tohto nálezu podľa nich podčiarkuje aj fakt, že na celom svete je týchto vzácných kúskov len okolo štyridsať.

Odborníci zároveň zdôrazňujú, že ide len o úlomok meteoritu, ktorý zachytili kamery. Obyvateľov Pustých Úľan preto vyzývajú, aby pokračovali v hľadaní, pretože v samotnej obci ich leží určite viac. Zároveň upozorňujú, že meteority nájdené na Slovensku sú majetkom štátu a mali by byť odovzdané miestnym úradom alebo vedcom.

<https://www.dobrenoviny.sk>

Úloha č. 1

Vyberte z nasledujúcich možností najvýstižnejší nadpis pre ukážku č. 1.

- A. Jediný na celom svete
- B. Úspech slovenskej astrológie
- C. Meteorit je vlastníctvom štátu
- D. Slovensko sa teší z pokladu

Úloha č. 2

Z akého dôvodu sa začalo pátrať po meteorite v okolí Galanty?

- A. Lebo presná poloha dopadu bola záhadou.
- B. Lebo to tak vyrátali českí astronómovia.
- C. Lebo vedci hľadali meteorit tri mesiace.
- D. Lebo išlo len o úlomok meteoritu.

Úloha č. 3

Prečo sa hovorí, že spadnutý meteorit má rodokmeň?

- A. Lebo jeho prelet atmosférou zachytili prístroje a je známy i jeho let Slnecnou sústavou.
- B. Pretože ide len o úlomok meteoritu, ktorý zachytili kamery a satelity.
- C. Lebo bol ako majetok štátu nájdený na území Slovenskej republiky.
- D. Pretože ho zdokumentovali vedci zo štátnej vysokej školy – z Univerzity Komenského.

Úloha č. 4

Časť meteoritu, ktorá dopadla na naše územie, sa nazýva bolid a išlo o

- A. rozpálený kameň.
- B. žeravú plazmu.
- C. horiacu guľu.
- D. vriacu hmotu.

2

Úloha č. 5

V ktorej možnosti dochádza k spodobovaniu?

- A. meteorit dopadol na územie Slovenska
- B. nenápadný úlomok kozmickej častice
- C. odovzdané miestnym úradom
- D. ubehli tri mesiace od momentu

Úloha č. 6

Ktoré tvrdenie je podľa ukážky č. 1 pravdivé?

- A. Obyvatelia Pustých Úľan našli vzácny kameň.
- B. Meteorit bol nájdený pri poľnohospodárskych prácach na poli.
- C. Úlomok meteoritu bol nájdený amatérskym astronómom.
- D. Výnimočný nález sa podaril vedcom z Univerzity Komenského.

Úloha č. 7

Ktoré z nasledujúcich tvrdení sa nezhoduje s obsahom ukážky č. 1?

- A. Úlomok kozmickej častice je pre Slovensko veľkou vzácnosťou.
- B. Meteorit bude umiestnený v archeologickom múzeu.
- C. Vzácnny kameň má hmotnosť 8,6 gramu.
- D. Objavenie meteoritu pomôže viac sa dozvedieť o vesmíre.

Úloha č. 8

Odborníci zároveň zdôrazňujú, že ide len o úlomok meteoritu, ktorý zachytili kamery.

Ktoré z tvrdení o uvedenej vete z ukážky č. 1 je správne?

- A. Veta je jednoduchým priraďovacím súvetím.
- B. Veta je zloženým súvetím.
- C. Veta je jednoduchou vetou s viacnásobným vetným členom.
- D. Veta je jednoduchým podrad'ovacím súvetím.

Úloha č. 9

Vyberte správny zápis priamej reči.

- A. „Prvýkrát v živote,“ povedal Mateusz Źmija, „som objavil nový meteorit!“
- B. „Prvýkrát v živote som objavil nový meteorit!“, povedal Mateusz Źmija.
- C. Mateusz Źmija povedal: ”Prvýkrát v živote som objavil nový meteorit“!
- D. „Prvýkrát v živote,“ povedal Mateusz Źmija „Som objavil nový meteorit!“

Úloha č. 10

Označte možnosť, v ktorej je v správnom poradí uvedený vid sloviess *dopadla, odštartovala, hľadajú*.

- A. dokonavý, nedokonavý, nedokonavý
- B. nedokonavý, dokonavý, nedokonavý
- C. dokonavý, dokonavý, nedokonavý
- D. nedokonavý, nedokonavý, dokonavý

Úloha č. 11

Ktorým slovotvorným postupom vzniklo zvýraznené slovo z ukážky č. 1?

- A. odvodzovaním pomocou predpony
- B. skladaním
- C. odvodzovaním pomocou prípony
- D. skracovaním

Ukážka č. 2

Zlaté vedro

Bol raz v istej dedine jeden darebák, ktorého nik nemal rád. Vždy sledoval iba svoj úžitok a mal na svedomí veľa nepekných skutkov. Podvádzal a kradol, ale bol pri tom taký šikovný, že mu nikdy jeho podlé činy nemohli dokázať.

Ako si raz tak vykračoval po dedine, zbadal malého chlapca nariekať pri studni. Spýtal sa ho, prečo tak bedáka. Chlapča mu odvetilo, že ho rodičia veľmi vyhrešia, pretože lano, na ktorom viselo zlaté vedro, sa pretrhlo a vedro ostalo na dne studne. Pri predstave zlatého vedra sa zloduchovi zablysko v oku. Pozhadzoval zo seba oblečenie a zliezol do studne.

Darmo však hľadal, márne snoril, nenašiel ani hrdzavé vedro, nieto ešte zlaté. Hrešiac vyliezol von. A tam nebolo žiadnej stopy ani po jeho oblečení, ani po chlapcovi. Začal teda zúfalo vykrikovať na okoloidúcich, aby mu doniesli nohavice, no každý, kto prešiel okolo, ho iba vysmial. Nik sa nad darebákom nezľutoval.

Úloha č. 12

Čo viedlo zloducha k tomu, aby skočil do studne?

- A. Chcel sa v studni okúpať.
- B. Do studne mu spadlo vedro.
- C. Chcel pomôcť plačúcemu chlapcovi.
- D. Myslel na poľahky získané bohatstvo.

4

Úloha č. 13

Ukážka č. 2

- A. patrí k frazeologizmom.
- B. je autorskou povest'ou.
- C. je lyricko-epickým žánrom.
- D. patrí k epickým žánrom.

Úloha č. 14

Ktorá možnosť charakterizuje literárny žáner ukážky č. 2?

- A. Využíva alegorické prvky, humor, satiru, prostredníctvom ktorých je kritizované správanie ľudí, a prináša určité poučenie.
- B. Vyniká čiastočnou nadnesenosťou, pátosom a viacerými umeleckými prostriedkami.
- C. Autor v texte vyjadruje žiaľ nad nejakou smutnou udalosťou.
- D. Predstavuje súbor niekoľkých udalostí zo života človeka, prípadne zachytáva určitý významný úsek z jeho života.

Úloha č. 15

Označte jednu z možností, ktorou by ste odpovedali na volanie zloducha z ukážky č. 2.

- A. Keď si vytrvalý, aj pomaly zájdeš do cieľa.
- B. Nečakaj pomoc od tých, ktorým si v minulosti ublížil.
- C. Ťažko je vyhovieť tomu, kto chce zakaždým niečo iné.
- D. Telesná veľkosť a sila ti pomôžu.

Úloha č. 16

Ktorý slohový postup je použitý v ukážke č. 2?

- A. výkladový
- B. opisný
- C. rozprávací
- D. informačný

Úloha č. 17

V ktorej možnosti sa nachádza slovesno-menný prísudok?

- A. Jeho podlé činy mu nemohli dokázať.
- B. Bol raz v istej dedine jeden darebák.
- C. Začal teda zúfalo vykrikovať.
- D. Bol pri tom taký šikovný.

5

Úloha č. 18

Ktorá z dvojice slov nie je synonymná?

- A. vyhrešiť, pokarhať
- B. pretrhnúť, roztrhnúť
- C. chlapča, muž
- D. lano, povraz

Ukážka č. 3

A TAM HORE NA SKALNATOM

(ľudová pieseň)

A tam hore na Skalnatom,
stojí strom zelený,
rodičia nám v láske bránia,
nesmieme byť svoji.

Rodičia nám nezabránia
ani tá čierna zem,
pojdeme k vode hlbkej
a skočíme do nej.

Šli milenci ku Dunaju,
vlny sa točili.
Na brehu sa pobožkali,
do vody skočili.

Aničkine biele vlásky
po vode plávali,
Janičkove biele ručky
brehu sa držali.

A vy naši rodičovia,
čo vy z toho máte,
v láske ste nám zabránili,
teraz nariekate.

V láske ste nám zabránili,
že bola chudoba,
a teraz nás pochovajte
do jedného hroba.

Úloha č. 19

V prípade ukážky č. 3 ide o

- A. epický text.
- B. čisto lyrický text.
- C. lyricko-epický text.
- D. dramatický text.

Úloha č. 20

Zvýraznené riadky v ukážke č. 3 obsahujú

- A. viacnásobné prirovnanie.
- B. básnický prívlastok.
- C. nonsens.
- D. metaforu.

Úloha č. 21

V ktorej možnosti sa nachádza trojica takých tvarov slov z ukážky č. 3, ktoré nezodpovedajú súčasnému spisovnému jazyku?

- A. pojdeme, vlásky, ručky
- B. rodičia, nezabránia, hroba
- C. rodičovia, zabranili, pojdeme
- D. hroba, ručky, skočíme

Úloha č. 22

Pieseň *A tam hore na Skalnatom* nesie znaky

- A. osobnej lyriky.
- B. balady.
- C. bajky.
- D. prírodnej lyriky.

7

Úloha č. 23

Ktorý rým je využitý v poslednej strofe ukážky č. 3?

- A. striedavý
- B. združený
- C. obkročný
- D. prerývaný

Úloha č. 24

Ktoré tvrdenie o ľudovej tvorbe neplatí?

- A. Bola to literatúra poddaného ľudu, zo začiatku bola spätá i s mágiou.
- B. Porekadlá výstižne vyjadrujú životnú skúsenosť, no nemajú poučný význam.
- C. Zvieracie rozprávky a bajky mali alegorický charakter, obsahovali prvky kritiky spoločnosti.
- D. V závere býva vždy uvedený odkaz na pôvod literárneho diela.

Úloha č. 25

Ktorý z uvedených ľudových výrokov je pranostikou?

- A. Čo sa za mladi naučíš, na starosť akoby si našiel.
- B. Vtáka poznáš po perí, človeka po reči.
- C. Medardova kvapka štyridsať dní kvapká.
- D. Po daždi zas slnko svieti.

Autor: Mgr. Daniela Petriková

Recenzovali: Mgr. Nadežda Kašiarová

Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková

Vydal: Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava 2022

Zdroje:

<https://www.dobrenoviny.sk/c/207444/slovaci-sa-tesia-z-pokladu-poorane-pole-vydalo-vzacny-mimozemsky-kamen-na-celom-svete-ich-je-len-zopar>

<https://www.viemeposlovensky.sk/cteni-s-porozumenim-bajky/38>

<https://www.videorohal.com/text/a-tam-hore-na-skalnatom/>